छायया स्त्रिया। चन्द्रमा ज्योत्स्नया यद्वद्विद्युत्वान् विद्युता यथा। अनुव्रजन्ती भर्त्तारं गृहात् पितृवनं सदा। पदे पदेऽश्वमेधस्य फलं प्राप्नोत्यसंशयम्। व्याघ्रपादी यथा व्याघ्रं बलाद्धरते बिलात्। एवमुत्क्रम्य दूतेभ्यः पतिं स्वर्गं नयेत् सती। यमदूताः पलायन्ते पतीमालोक्य दूरतः। अपि दुष्कृतकर्माणं समुत्सृज्य च तत्पतिम्। न तथा बिभिमो वज्रेन तथा विद्युतो यथा। आपतन्तीं समालोक्य वयं दूताः पतिव्रताम्। तपनस्तपतेऽत्यन्तं दहनोऽपि च दह्यते। कम्पन्ते सर्वतेजांसि दृष्ट्वा पातिव्रतं महः। यावत् स्वलोमसंख्यानि तावत् कोट्ययुतानि च। भर्त्ता स्वर्गसुखं भुङ्क्ते रममाणा पतिव्रता। धन्या सा जननी लोके धन्योऽसौ जनकः पुमः। धन्यः स च पतिः श्रीमान् येषां गेहे पतिव्रता। पितृवंश्या मातृवंश्याः पतिवंश्यास्त्रयस्त्रयः। पतिव्रतायाः पुण्येन स्वर्गसौख्यानि भुञ्जते। शीलभङ्गेन दुष्टाः पातयन्ति कुलत्रयम्। पितुर्मातुस्तथा पत्युरिहामुत्र च दुःखिता। पतिव्रतायाश्चरणौ यत्र यत्र स्पृशेद् भुवम्। नमेति भूमिर्मन्येत नाम भारोऽस्ति पावनी। विभ्यत् पतिव्रतास्वर्गं कुरुते भानुमानपि। सोमो गन्धवहश्चापि स्वपवित्राय नान्यथा। आपः पतिव्रतास्वर्गमभिलिप्सन्ति सर्वदा। अद्य जाड्यविनाशो नो जातास्त्वद्यापि पावनाः। गृहे गृहे न किं नार्यो रूपलावण्यगर्विताः। परं विश्वेशभक्त्यैव लभ्यते स्त्री पतिव्रता। भार्यां मूलं गृहस्थस्य भार्यां मूलं सुखस्य च। भार्या धर्मफलायाग्र्या भार्या सन्तानवृद्धये। परलोकस्त्रयं लोको जीयते भार्यया द्वयम्। देवपितृतिथीज्यादि नाभार्यः कर्म चार्हति। गृहस्थः स हि विज्ञेयो यस्य गेहे पतिव्रता। यस्यतेऽन्यः पतिपटं राज्ञ्या जरयाऽथ वा। यथा मङ्गावगाहेन शरीरं पावनं भवेत्। तथा पतिव्रतादृष्ट्या शुभया पावनं भवेत्"। "आर्त्तार्त्ते रुदिते कृष्टा प्रोषिते मलिना कृशा। मृते म्रियेत या पत्नी साध्वी ज्ञेया पतिव्रता" शु०त०।

पतिष्ठ त्रि० अतिशयेन पतिता इष्ठन् ठस्य लोपः अतिशयेन पतितरि ऋ०१०।१६५।५ उदा०। ईयसन् पतीयस् तत्रार्थे त्रि० पञ्चमीश्च ब्रा०५।१।१२ उदा० स्त्रियां ङीप्।

पतेर पुं स्त्री पत–एर। १खगे उज्ज्वल० स्त्रियां जातित्वात् ङीप्। २गन्तरि त्रि० ३आढके ४गर्त्ते च पु० संक्षिप्तसा०

पत्ताधिन् त्रि० पादेन कपति गच्छति कप–णिनि पदादेशः इत०। पादेन गन्तरि। मट्टिः २।४उदाहरणं द्रष्टव्यम्।

पत्तङ्ग न० पत्राङ्ग+पृषो०। रक्तचन्दने (वक्रम) वृक्षभेदे शब्दर०। "पत्तङ्गं मधुरं शीतं पित्तश्लेष्मव्रणास्रनुत्। हरिचन्दनवज्ज्ञेयं विशेषाद्दाहनाशनम्" भावप्र०।

पत्त पु० पतत्यनेन पत–बा०करणे तक् नेट्। पादे "निधीर्यतो निपत्ततः" ऋग्० ६।१२१।१

पत्तन न० पतत्यत्र बा० आधारे तन। १नगरे महापुर्याम् अमरः २मृदङ्गे हारा०।

पत्तनाधिपति पु० ६त०। राजभेदे भा०अ० १८६अ०।

पत्तरङ्ग पु० पट्टरङ्ग+पृषो०। (वकम्) वृक्षे

पत्ति पु०पद–तिन्। १सेनायाम्। २वीरे विश्वः क्षिन्। ३गतौ (१रथः २गजः ३अश्वाः ५सेनाः) एतत् संख्यान्विते ४सेनाभेदे च स्त्री। "एको रथो गजश्चैको नराः पञ्च पदातयः। त्रयश्च तुरगास्तज्ज्ञैः पत्तिरित्यभिधीयते" भा०आ०१अ०। ५पञ्चपञ्चाशदात्मकनरसैन्ये "नराणां पञ्चपञ्चाशदेषा पत्तिर्विधीयते" भा०उ०१५४अ०।

पत्तिगणक त्रि० पत्तिं गणयति गण–अक अकान्तत्वेऽपि याजका० ६त०स०। पत्तीनां गणयितरि। ततः उद्गाला० भावे अञ्। पत्तिगणक तद्भावे।

पत्तिन् त्रि० पद्भ्यां तेजति तिज–गतौ बा० डिन्। पद्भ्यां गन्तरि। "पत्तिनो भुवि चैकस्य गोपस्यात्यवलीयसः" हरिवं० १००अ०।

पत्तिसंहति स्त्री ६त०। पादाते सेनाबन्धे अमरः।

पत्तूर पु० पत–बा० अर पत्तूरा० निपा०। १याज्ञिकपात्रे त्रिका० २पत्तङ्गे रक्तचन्दने न० शब्दच०।

पत्त्र(त्र) न०पत–ष्ट्रन् "ऋरोभरि सवर्णे" पा० वा तलोपः। १वाहनमात्रे २पर्णे ३पक्षिणां पक्षे अमरः। ४लेखनाधारे(पात्र) इति ख्याते पदार्थे ५धातुमयपत्राकारे द्रव्ये च "सुवर्णपत्राभरणा च कार्या सुखोऽपार्श्वद्वयश्चक्षुषाभिः" हरिवं० स्त्री ङीप्। ७तेजपत्रे राजनि० "पत्त्रकं मधुरं किञ्चित्तीक्ष्णोष्णं पिच्छिलं लघु। निहन्ति कफवातार्शोहृल्लाहारुचिपीनसान्" भावप्र०। तत्र लिखनाधारपत्रे "बाणमाषिके तु यस्याग्रे भ्रान्तिः संजायते यतः। पात्राक्षराणि लुप्तानि पत्राकृष्टान्यतः पुरा" ज्यो०त०। तस्य रञ्जनं यथा "सुवर्णकुङ्कुमरङ्गाद्यैः रञ्जयेत् पत्रमुत्तमम्। सामान्योत्तममध्यानां पत्ररञ्जनमीरितम्" तत्प्रमाणम् "षड्ङ्गुलाधिकं हस्तं पत्रमुत्तममीरितम्। मध्यमं हस्तमात्रं स्यात् सामान्यं